

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 2010 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta (HE 111/2010 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti lakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (LaVL 12/2010 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Liisa Vanhala, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Seppo Kurkinen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Taru Rastas, liikenne- ja viestintäministeriö.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- korkein hallinto-oikeus
- Helsingin hallinto-oikeus
- Helsingin käräjäoikeus
- Verohallitus
- Suomen Kuntaliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain tiedoksianto- ja koneellista allekirjoitusta koskevaa sääntelyä.

Asiakirjan antaminen tiedoksi sähköisenä viestinä asianomaisen suostumuksella ehdotetaan mahdollistettavan tilanteissa, joissa muutenkin voidaan käyttää tavallista tiedoksianto- ja todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käyttöalaa ehdotetaan kavennettavan koskemaan vain

päätöksiä, jotka muun lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti.

Koneellista allekirjoitusta koskevaa sääntelyä ehdotetaan muutettavaksi niin, että koneellisesti voitaisiin allekirjoittaa myös sähköisenä viestinä lähetettävä tuomioistuimen toimituskirja.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 2010.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esityksen tavoitteena on edistää sähköistä asiointia laajentamalla tavallisen sähköisen tiedoksiannon soveltamisalaa ja mahdollistamalla koneellisen allekirjoituksen käyttö sähköisenä viestinä lähetettävissä tuomioistuimen toimituskirjoissa. Esityksellä luodaan siten lainsäädännölliset puitteet sähköisen asioinnin nykyistä monipuolisemmalle ja tehokkaammalle käytölle. Lainmuutokset liittyvät keskitetyn sähköisen asioinnin viranomaisten kanssa mahdollistavan asiointitilin sekä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän käyttöönottoon.

Hallintovaliokunta yhtyy lakivaliokunnan lausunnossaan (LaVL 12/2010 vp) esittämään näkemykseen, että sähköistä asiointia ja sähköisiä palveluja kehitettäessä tulee kiinnittää erityistä huomiota kansalaisten oikeusturvaan. Tietoturvan ja tietotekniikan tulee olla riittävällä tasolla ennen uusien menettelyjen käyttöönottoa. On myös otettava huomioon, ettei kaikilla ole yhtäläisiä mahdollisuuksia tai taitoja käyttää sähköpostia tai verkkopalveluja. Siksi on tarpeellista, että tiedoksiannon saajalla säilyy mahdollisuus valita myös esimerkiksi postitse toimitettava tiedoksianto.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutosehdotuksin.

Sähköinen tiedoksianto

Todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käyttöalaa esitetään lakiehdotuksen 18 §:ssä kavennettavaksi niihin tilanteisiin, joissa todisteellista tiedoksiantoa, esimerkiksi postitse saantitodistusta vastaan, on lain mukaan käytettävä. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon alaa esitetään lakiehdotuksen 19 §:ssä puolestaan laajennettavaksi koskemaan kaikkia niitä tilanteita, joissa muutenkin voidaan käyttää tavallista tiedoksiantoa. Esityksen mukaan sekä todisteellinen että

tavallinen sähköinen tiedoksianto on, kuten nykyisinkin, mahdollinen vain tiedoksiannon saajan suostumuksella.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että tiedoksiannon saajan suostumuksen sisältö voi vaihdella asiatyypeittäin ja koskea yksittäistä asiaa tai olla yleisempi. Suostumuksena voidaan pitää esimerkiksi asiaa vireille pantaessa tehtyä ilmoitusta toivotusta tiedoksiantotavasta tai sitä, ettei muuta yhteystietoa ole annettu. Hallintovaliokunta korostaa sen seikan tärkeyttä, että suostumuksen antaja ymmärtää suostumuksensa merkityksen. Kuten lakivaliokuntakin on lausunnossaan huomauttanut, on tärkeää kiinnittää suostumuksen antajan huomiota siihen, että annettavan sähköisen yhteystiedon tulee olla sellainen, jota hän seuraa aktiivisesti. Henkilön olosuhteissa voi suostumuksen antamisen jälkeen tapahtua myös muutoksia, jotka vaikuttavat siihen, voidaanko sähköistä tiedoksiantoa käyttää. Mikäli annettu yhteystieto on käyttämättä pitkään, tulee viranomaisen harkita, voiko tiedoksianto tapahtua asianomaisen oikeusturvaa vaarantamatta.

Joissakin asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota lakiehdotuksen 19 §:n 2 momenttiin, jossa ehdotetaan säädettäväksi, että asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Kolmen päivän presumptiosäännökseen on katsottu sisältyvän tulkintaongelmia.

Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotuksen mukaista viestin lähettämistä seuraavaa kolmen päivän määräaikaa voidaan pitää riittävänä, sillä sähköisenä viestinä toimitettava tiedoksianto on tiedoksiannon saajalla nopeammin kuin postitse lähetettävä. Valiokunnan käsityksen mukaan myöskään määräaikojen päättymisestä lauantaina tai sunnuntaina ei aiheutune ongelmaa ottaen huomioon säädettyjen määräaikojen laskemisesta annetun lain (150/1930) sääntely.

Edelleen joissakin asiantuntijalausunnoissa on ehdotettu, että lakiehdotuksen 19 §:n 1 momentin viimeinen virke poistettaisiin.

Hallintovaliokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että virke sisältyy 19 §:n 1 momenttiin. Sillä korostetaan viranomaisen velvollisuutta huolehtia tiedoksiannon asianmukaisuudesta. Virkkeen soveltamista voitaneen tarkastella asiakirjatyypeittäin. Valiokunta katsoo, että viranomaisen voi olla tarpeen kiinnittää erityistä huomiota myös esimerkiksi yksittäisen hallinnon asiakkaan käyttämään asiointitapaan ja tarvittaessa käyttää 19 §:n mukaisen tiedoksiannon sijaan todisteellista sähköistä tiedoksiantoa tai muuta kuin sähköistä tiedoksiantotapaa.

Todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevassa 18 §:ssä puhutaan "päätöksen" tiedoksi antamisesta. Saadun selvityksen mukaan säännöksen on kuitenkin tarkoitus koskea esimerkiksi kaikkia yleisten tuomioistuinten ratkaisuja riippumatta siitä, kutsutaanko niitä päätöksiksi vai tuomioiksi. Lakivaliokunta on esittänyt sanan päätös korvaamista sanalla asiakirja. Muutos aiheuttaa tarpeen tehdä kielellinen tarkistus myös 19 §:n 1 momenttiin.

Koneellinen allekirjoitus

Lakiehdotuksen 20 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa puhutaan toimituskirjan antamisesta tiedoksi sekä käräjäoikeuden tuomion taltiokappaleen allekirjoittamisesta. Selvyden vuoksi

hallintovaliokunta toteaa, että lakiehdotuksen 20 § koskee kaikkia tuomioistuimia, ei vain yleisiä tuomioistuimia. Pykälän sanamuotoon valiokunnalla ei ole huomautettavaa.

Yksityiskohtaiset perustelut

18 §. Todisteellinen sähköinen tiedoksianto. Sen seikan selventämiseksi ja tulkintavaikeuksien välttämiseksi siitä, voitaisiinko pykälää soveltaa muidenkin todisteellista tiedoksiantoa vaativien asiakirjojen kuin päätösten tiedoksiantoon, hallintovaliokunta esittää, että sanat päätös ja päätöstä muutetaan sanoiksi asiakirja ja asiakirjaa.

19 §. Tavallinen sähköinen tiedoksianto. Edellä 18 §:ssä tehdyn muutosesityksen vuoksi on myös 19 §:n 1 momentin 1 virkkeeseen tehtävä kielellinen tarkistus.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18—20 §, sellaisena kuin niistä on 18 § osaksi laissa 618/2009, seuraavasti:

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä, ei kuitenkaan telekationa tai vastaavalla tavalla. Vi-

ranomaisen on tällöin ilmoitettava, että *asiakirja* on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta.

Asianosaisen tai tämän edustajan on tunnistauduttava *asiakirjaa* noutaessaan. Tunnistautumisessa käytetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista anne-

tussa laissa tarkoitettua tunnistusvälinettä tai laatuvarmennetta taikka muuta tunnistautumistekniiikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

Asiakirja katsotaan annetuksi tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen 1 momentin mukaisesti osoittamalta yhteydeltä. Jos *asiakirjaa* ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Muu (*poist.*) kuin 18 §:ssä tarkoitettu *asiakirja* voidaan antaa tiedoksi asianomaiselle sähköi-

senä viestinä hänen suostumuksellaan. Jos kuitenkin asianomaisen yksityisyyden suojaaminen, muu erityinen suojan tai suojelun tarve taikka oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, asiakirjan tiedoksiantoon on sovellettava, mitä 18 §:ssä tai tiedoksiannosta muutoin säädetään. (2 mom. kuten HE)

20 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Antti Rantakangas /kesk	Pietari Jääskeläinen /ps
vpj.	Tapani Mäkinen /kok	Oiva Kaltiokumpu /kesk
jäs.	Marko Asell /sd	Elsi Katainen /kesk
	Maarit Feldt-Ranta /sd	Outi Mäkelä /kok
	Juha Hakola /kok	Petri Pihlajaniemi /kok
	Rakel Hiltunen /sd	Raimo Piirainen /sd
	Heli Järvinen /vihr	vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Sivonen.